

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله قیامت و آخرت ۴

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

در این مقاله به بررسی خلاصه وار سیمای جهنم در قرآن و احادیث صحیح نبوی می پردازیم:
یکی از اصول اعتقادی اهل سنت و جماعت اینست که؛ بهشت و جهنم در حال حاضر هر دو خلق شده اند. دلایل این مسئله را بر اساس دلایل محکم از کتاب الله و سنت نبوی بررسی می کنیم:

خداوند تعالی می فرماید: «سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ» ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿۲۱﴾ (الحديد/۲۱)

«بر همدیگر پیشی گیرید برای رسیدن به آمرزش پروردگارتان و بهشتی که پهنای آن همسان پهنای آسمان و زمین است، برای کسانی آماده شده است که به خدا و پیغمبرانش ایمان داشته باشند، این عطای خدا است و به هر کسی که بخواهد می دهد و خداوند دارای عطای بزرگ و فراوان است.»

«وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ» ﴿۱۳۱﴾ (آل عمران / ۱۳۱)
«و از آتشی بترسید که برای کافران آماده شده است.»
«در صحیحین از رسول خدا صلی الله علیه وسلم ثابت گشته که ایشان در شب اسراء و معراج بهشت و جهنم را از نزدیک مشاهده نموده اند.»

در صحیحین از حدیث ابوهریره وارد شده است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:
«با آمدن رمضان درهای بهشت گشوده و درهای جهنم بسته می شود.» (این لفظ مسلم است)

در صحیحین از عمران بن حصین روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:
«به بهشت نگاه کردم، بیشتر مردمش از فقیران بودند و به جهنم نگاه کردم که بیشتر مردمش از زنان بودند.»
در صحیحین از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«عمر بن لحي بن قمعه بن خندف فردی از قبیله بنی کعب را دیدم که در جهنم روده هایش را با خود می کشید.»

پس بهشت و جهنم در حال حاضر وجود دارند: بهشت برای پرهیزگاران آماده گشته و جهنم نیز جهت کافران آماده شده است و این دقیقاً همان چیزی است که قرآن کریم به آن تصریح نموده و احادیث نبوی نیز در مورد آن به تواتر رسیده است. این است اعتقاد اهل سنت و

جماعتی که به محکمترین دستاویز متمسک شده اند و آن سنت جاودانی است که تا قیامت سربلند خواهد ماند. بر خلاف کسانی که به جهت جهل به قرآن و سنت نبوی معتقدند که بهشت و جهنم در حال حاضر وجود نداشته و در قیامت خلق خواهد شد که همانطور که ذکر شد، این نتیجه جهل به احادیث صحیحی است که در صحیحین و دیگر کتب حدیث وارد گشته است؛ زیرا اگر به مقداری از این روایات دست می یافتند، خود را گرفتار چنین اعتقادی نمی نمودند.

الف) سیمای جهنم در قرآن کریم :

خداوند تعالی می‌فرماید:

﴿إِنَّ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا

النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ (البقره / ۲۴)

«و اگر نتوانستید که چنین کنید و هرگز نخواهید توانست پس خود را از آتشی که افروزیته آن انسان و سنگ است به دور سازید، آتشی که برای کافران آماده شده است».

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ

وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ (البقره / ۱۶۱)

«کسانی که کفر ورزیده و در حال کفر مرده‌اند، نفرین خدا و فرشتگان و همه مردمان بر آنان خواهد بود».

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ وَالْعَذَابِ

بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ﴾ (البقره / ۱۷۵)

«آنان کسانی که گمراهی را با هدایت، و عذاب را با آمرزش مبادله و خریداری کرده‌اند چقدر در برابر آتش دوزخ بردبارند».

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ

مِلٌّ مِنَ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَىٰ بِهِ ۚ أُولَئِكَ لَهُمْ

عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ﴾ (آل عمران / ۹۱)

«کسانی که کفر می‌ورزند و با کفر از دنیا رخت می‌بندند اگر زمین پر از طلا باشد و آن را به عنوان فدیة بپردازند

هرگز از هیچ کدام از آنان پذیرفته نخواهد شد، برای

ایشان عذاب دردناکی بوده و یآوری ندارند».

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا يَنْتَنَّا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ

جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ ۚ إِنَّ

اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ (النساء / ۵۶)

«بی‌گمان کسانی که آیات و دلایل ما را تکذیب نموده‌اند بالاخره آنها را به جهنم می‌بریم و می‌سوزانیم، هر زمان که پوست بدنشان بریان و سوخته شود آن را عوض می‌کنیم تا مزه عذاب را بچشد، خدا بس توانمند و حکیم است».

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا

تُقْبَلُ مِنْهُمْ ۚ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (یونس / ۵۳)

تَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ

مُقِيمٌ﴾ (المائد / ۳۶-۳۷)

«بی‌گمان اگر همه آنچه در زمین است و همانند آن، مال کافران باشد و آن را برای نجات خود از عذاب روز قیامت بپردازند و بخواهند خویشتن را بدان بازخرید کنند از ایشان پذیرفته نمی‌گردد و دارای عذاب دردناکی خواهند بود * آنان پیوسته می‌خواهند از آتش دوزخ بیرون بیایند، ولی نخواهند توانست، و دارای عذاب دایم و مستمرند».

﴿هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ۚ فَالَّذِينَ كَفَرُوا

قُطِعَتْ لَهُمْ نَارٌ يُصَبُّ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ

ۚ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ۚ وَلَهُمْ مَقَمِعٌ

مِنْ حَدِيدٍ ۚ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ تَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ

أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ (الحج / ۱۹-۲۲)

«اینان که دو دسته مقابل هم می‌باشند درباره خدا به جدال پرداخته و به کشمکش نشسته‌اند کسانی که کافرانجامه‌هایی از آتش برایشان بریده شده است و از بالای سرهایشان آب بسیار گرم و سوزان ریخته می‌شود * تا پوست بدنشان و آنچه در درون آنهاست با آن آب سوزان گداخته شود * و تازیانه‌هایی از آتش برایشان مهیا شده است * هر گاه بخواهند از دوزخ به درآیند و از غم و اندوه آن نجات یابند، بدان برگردانده شوند و گویند: باز باید عذاب آتش سوزان را بچشید».

﴿تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ﴾ (۱۴) أَلَمْ

تَكُنْ ءَايَتِي تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ فَكَنتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ﴾ (۱۵) قَالُوا

رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ﴾ (۱۶)

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ﴾ (۱۷) قَالَ

أَحْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ﴾ (۱۸) إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي

يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَاْمَنَّا فَآغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ

الرَّاحِمِينَ﴾ (۱۹) فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سَخَرِيًّا حَتَّىٰ أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي

وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضَحَكُونَ ﴿١٠٤﴾ إِنِّي حَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَاقِرُونَ ﴿١٠٥﴾ (المؤمنون / ۱۰۴-۱۱۱)

«شعله‌های آتش دوزخ صورت‌های ایشان را فرامی‌گیرد و آنان در میان آن با چهره‌ای درهم کشیده به سر می‌برند * خداوند خطاب می‌کند: مگر نه اینکه آیات من بر شما خوانده می‌شد و شما آنها را دروغ می‌پنداشتید * پاسخ می‌دهند: پروردگارا! بدبختی ما بر ما چیره گشته بود و ما مردمان گمراهی بودیم * پروردگارا! ما را از آتش دوزخ بیرون بیاور و اگر برگشتیم ستمگر نخواهیم بود * خداوند گوید: بتمرگید در آن، و با من سخن مگویید * گروهی از بندگانم می‌گفتند: پروردگارا! ایمان آورده‌ایم، پس ما را ببخش و به ما رحم فرما و تو بهترین رحم‌کنندگان هستی * شما ایشان را به باد مسخره گرفتید و این کار، ذکر و عبادت را از یادتان برده بود و همیشه فقط به آنها می‌خندیدند * من امروز به خاطر صبرشان به آنها پاداش داده‌ام و آنها حقیقاً رستگارند».

﴿إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْظًا وَزَفِيرًا ﴿١١٢﴾ وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١١٣﴾ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١١٤﴾﴾ (الفرقان / ۱۱۲-۱۱۴)

«واقعیت این است که آنها قیامت را دروغ می‌پندارند و ما برای کسی که قیامت را تکذیب نماید آتش سوزانی مهیا کرده‌ایم * هنگامی که ایشان را از دور می‌بیند، صدای

خشم‌آلود و جوش و خروشان آن را می‌شنوند * و وقتی که با غل و زنجیر به مکان تنگی از آتش دوزخ افکنده می‌شوند در آنجا مرگ را به فریاد می‌خوانند (آرزوی مرگ می‌کنند) * امروز نه فقط یک بار بلکه بارها مرگ را فراخوانید (ولی فایده‌ای ندارد)».

﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَعْيُنَهُمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾﴾ (یس / ۶۴-۶۷)

«به سبب کفری که می‌ورزیدید امروز به دوزخ وارد شوید و بدان بسوزید * امروز بر دهان‌هایشان مهر می‌زنیم و دست‌هایشان با ما سخن می‌گویند و پاهایشان نیز بر اعمالشان گواهی می‌دهند * و اگر ما بخواهیم ایشان را در دنیا کور می‌گردانیم که هرگز نتوانند را را ببینند و از یکدیگر به جلو بزنند * و اگر بخواهیم ایشان را با وجود مقام و پستشان در جای خود مسخ می‌نماییم که نه بتوانند به جلو حرکت کنند و نه به عقب برگردند».

﴿أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٦٨﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٦٩﴾ وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ ﴿٧٠﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٧١﴾ بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٧٢﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ

يَتَسَاءَلُونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٧٤﴾ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٥﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَغَيْنَ ﴿٧٦﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَائِقُونَ ﴿٧٧﴾ فَأَعْوَيْنَكُمْ إِنََّّا كُنَّا غٰوِينَ ﴿٧٨﴾ فَلَنَبْهَبَنَّهُمْ بِمِزْزٍ مِّنَ الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٧٩﴾ إِنَّا كَذٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨١﴾ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا إِلَهَيتَنَا لِشَاعِرِ جُنُونٍ ﴿٨٢﴾﴾ (الصافات / ۲۲-۳۶)

«ای فرشتگان من، کسانی را که به خود ستم کرده‌اند همراه با همسرانشان جمع‌آوری کنید و همه معبودهایشان * به غیر از الله جمع نمایید و آنگاه آنان را به راه دوزخ راهنمایی کنید * آنان را نگاه دارید که باید بازپرسی شوند * ای مشرکان! شما چرا امروز همدیگر را یاری نمی‌دهید؟ * بلکه آنان امروز کاملاً مطیع و تسلیمند * در این حالت بعضی رو به بعضی کرده و از یکدیگر بازخواست می‌کنند * مستکبران به مستضعفان می‌گویند شما از راه خیرخواهی به سوی ما آمده بودید * آنان در جواب می‌گویند: بلکه خودتان بی‌ایمان و بی‌باور بودید * ما که هیچ‌گونه سلطه و قدرتی بر شما نداشتیم، بلکه خودتان مردمان سرکش و نافرمانی بودید * پس عذاب پروردگارمان گریبانگیرمان شده و ما باید آن را بچشیم * ما خودمان گمراه بودیم و شما را هم گمراه کردیم * در نتیجه آنان در عذاب با یکدیگر مشترکند * ما این گونه با بزهکاران رفتار می‌کنیم * چون وقتی که به آنان گفته

می شد جز خدا معبودی نیست تکبر می ورزیدند * و می گفتند: ما برای چکامه سرایبی دیوانه، معبودهای خویش را رها سازیم.

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾﴾ (الزمر / ۷۱-۷۲)

«و کافران گروه گروه به سوی دوزخ رانده می شوند و هنگامی که بدانجا رسیدند، درهای آن به رویشان گشوده می شود و نگهبانان دوزخ بدانها می گویند: آیا پیامبرانی از جنس خودتان به سویتان نیامده اند تا آیات پروردگارتان را برایتان بخوانند و شما را از رویارویی با چنین روزی بترسانند؟ می گویند: آری، ولیکن فرمان عذاب بر کافران ثابت و قطعی است * بدیشان گفته می شود: از درهای دوزخ داخل شوید، جاودانه در آن می مانید، جایگاه متکبران چه بد جایگاهی است.»

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِن مَّقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿٩﴾ قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ ﴿١٠﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا

دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ ۖ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا ۚ فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿١٠﴾﴾ (غافر / ۱۰-۱۲)

«کافران ندا زده می شوند که قطعاً خدا بیش از اینکه خودتان بر خویشتن خشمگین باشید بر شما خشمگین است چرا که دعوت به ایمان می شدید، ولی کفر می ورزیدند * کافران می گویند: پروردگارا ما را دوباره میرانده ای و دوباره زنده نموده ای و ما به گناهان خود اعتراف می کنیم آیا راهی برای رهایی از عذاب وجود دارد؟ * [به آنها گفته می شود: این عذابی که می چشید، بدان خاطر است که شما هنگامی که خدا به یگانگی خوانده می شد نمی پذیرفتند و اگر برای برای خدا شریک و انباز قرار داده می شد می پذیرفتید. پس در این صورت فرمانروایی و داوری از آن خداوند والامقام و بزرگوار است.»

﴿إِنَّ شَجَرَتَ الزُّقُومِ ﴿١٤﴾ طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿١٥﴾ كَالْمُهَلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿١٦﴾ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿١٧﴾ خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾ ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِّنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿١٩﴾ ذُقْ إِذْكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٢٠﴾ إِنَّ هَٰذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ﴿٢١﴾﴾ (الدخان / ۴۳-۵۰)

«قطعاً درخت زقوم (درختی تلخ و بدبو) * خوراک گناهکاران است * همچون فلز گداخته در شکمها می جوشد * جوششی همچون آب گرم و داغ * (به) مأموران دوزخ دستور داده می شود) این کافر فاجر را

بگیرید و به میان دوزخ پرتش کنید * سپس بر سر او آب جوشان بریزید بچش که تو قدرتمند و بزرگواری * این همان چیزی است که پیوسته درباره آن مشکوک و متردد بودید.»

﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۖ فِيهَا أَنْهَارٌ مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى ۖ وَلَهُمْ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴿١٥﴾﴾ (محمد / ۱۵)

«وصف بهشتی که به پرهیزگاران وعده داده شده است در آن نهرهایی از آب زلالی است که گندیده و بدبو نگشته است، و نهرهای شیری که طعم و مزه آن متغیر نشده است، و نهرهایی از شراب سراپا لذت جهت نوشندگان است، و نهرهایی از عسلی است که خالص و پالوده است و در آنجا از هر گونه میوه ای برخوردارند، و از همه بالاتر از آمرزش پروردگارشان بهره مندند آیا اینان همچون کسانی هستند که در آتش دوزخ جاویدان می مانند و از آب داغ و جوشان نوشانده شده به طوری که روده هایشان را پاره پاره کرده و از هم می گسلد.»

و آیات در این باره بسیار زیاد است که ما فقط به ذکر نمونه هایی بسنده کردیم. والعیاذ بالله من عذاب جهنم.

اوصاف جهنم به روایت احادیث نبوی :

در احادیث نبوی و آثار وارده از صحابه، تابعین و علمای سلف روایات بسیاری در وصف جهنم و کیفیت عذاب آن در حق تبهکاران وارد شده که بسیاری از آن صحیح و مقبول و بسیاری دیگر ضعیف و غیر قابل قبول می‌باشد و ما به ذکر روایات صحیح و ثابت بسنده نموده‌ایم. هر چند معتقدیم جهنم حق است و تمام عذاب و درد و رنج‌های آن حقیقت دارد؛ چه ما آن را بدانیم و چه از حیطه علم ما خارج باشد.

امام مالک در موطأ از ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «آتش دنیا که شما آن را روشن می‌سازید، یک هفتادم آتش جهنم است». گفتند: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ! هر چند این آتش نیز کافی است! فرمودند: «آن آتش شصت و نه برابر مضاف بر این آتش است». بخاری و مسلم.

در روایتی دیگر فرموده است: «همه آنها همچون این یکی گرما و حرارت دارند». امام احمد.

امام بخاری از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت کرده که فرمود: در حضور رسول الله صلی الله علیه وسلم یادی از عمویش ابوطالب شد، ایشان فرمودند: «شاید شفاعتم در قیامت به دردش بخورد. او در آتش کمی که به قوزک‌هایش رسیده قرار می‌گیرد و بر اثر آن وسط مغزش به جوش می‌آید».

امام مسلم از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «خوشبخت‌ترین معذب در جهنم کسی است که دو کفش آتشین را بر او بپوشانند، که بر اثر آن مغزش به جوش آید».

بخاری از نعمان بن بشیر رضی الله عنه روایت می‌کند که از رسول خدا صلی الله علیه وسلم شنیده که می‌فرمودند: «کمترین عذاب اهل آتش در قیامت، عذاب فردی است که یک پاره آتش را در گودی پایش گذارند و مغزش به جوش آید».

بخاری از نعمان بن بشیر رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «سبک‌ترین عذاب جهنم در قیامت عذاب فردی است که دو پاره آتش را در گودی پایش قرار می‌دهند و مغزش همچون دیگی بزرگ و ظرف‌هایی که در آن آب جوشانده می‌شود به جوش می‌آید».

مسلم از ابن عباس روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«سبک‌ترین عذاب جهنم به ابوطالب می‌رسد او دو کفش [آتشین] پوشیده که بر اثر آن مغزش به جوش می‌آید».

امام احمد از ابوهریره نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«اگر آنچه را که من می‌دانم شما نیز می‌دانستید، مسلماً کمتر می‌خندیدید و بیشتر گریه می‌کردید».

در روایتی از انس بن مالک رضی الله عنه چنین می‌فرماید:

«سوگند به کسی که جان محمد در دست اوست، اگر آنچه را که من دیدم شما نیز می‌دیدید، یقیناً کمتر می‌خندیدید و بیشتر گریه می‌کردید». گفتند: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ! شما چه دیدید؟ فرمودند: «من بهشت و جهنم را دیدم».

امام احمد از حدیث زهری از ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«آتش به خدا شکوه نمود که خداوند! خودم خودم را خورده‌ام اجازه فرما نفسی بکشم. خداوند اجازه داد که در هر سال دو بار تنفس نماید. شدیدترین سرماییه که به شما می‌رسد، از زمهریر جهنم است و شدیدترین گرمای شما از گرمای جهنم است». بخاری و مسلم نیز روایت کرده‌اند.

احمد از انس بن مالک رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«در قیامت از میان اهل جهنم، خوشگذران‌ترین و خرم‌ترین فرد دنیا را احضار می‌کنند و او را یک بار در جهنم فروبرده (همان طوری که لباس یا هر پارچه‌ای را در رنگ فرومی‌برند). از او می‌پرسند: ای فرزند آدم، آیا تا به حال به تو خیری رسیده است؟ آیا تا به حال در نعمت و خوشی بوده‌ای؟ گوید: به خدا سوگند هرگز! سپس بینواترین و بیچاره‌ترین فرد دنیا را از اهل بهشت احضار می‌کنند و او را یک بار در بهشت فروبرده، از او می‌پرسند:

آیا تا به حال بینوا و بیچاره بوده‌ای؟ آیا سختی و مشکلی داشته‌ای؟ گوید: به خدا سوگند نه بینوا بوده‌ام و نه هرگز سختی کشیده‌ام.

همچنین امام احمد از انس بن مالک روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«در قیامت کافری احضار می‌گردد و به او گفته می‌شود: اگر فرضاً به پُری زمین طلا داشتی آن را جهت نجات خود فدا می‌نمودی؟ جواب می‌دهد: آری خداوند! به او گفته می‌شود: ما چیز کمتری از تو خواسته بودیم و این مضمون آیه‌ای است که می‌گوید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلٌّ أَلَّارِضِ ذَهَبًا وَلَوْ أَفْتَدَى بِهٖ ۖ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ۝﴾ (آل عمران / ۹۱)

در صحیحین از طرق مختلفی از رسول خدا صلی الله علیه وسلم روایت شده که فرمودند: «پیوسته انسان‌ها به جهنم انداخته می‌شود و جهنم فریاد می‌زند: ﴿هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ ۝﴾ {ق: ۳۰}؟ (آیا بیش از این هم هست؟) تا اینکه رب العزه قدم در آن گذاشته که درهم می‌پیچد و فریاد می‌زند: سوگند به عزت کافی است، کافی است.

در صحیحین از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «در جهنم مابین دو کتف کافر به مسافت سه روز سریع رفتن است». (کنایه‌ای است از بزرگ شدن اجسام کفار جهت تعذیب بیشتر آنها)

امام احمد از طریق عبدالله بن عمرو بن العاص حدیث را از رسول خدا صلی الله علیه وسلم روایت می‌کند که فرمودند: «متکبران در روز قیامت همچون مورچگانی به شکل انسان محشور می‌شوند. هر چیز کوچکی بر آنها چیره می‌باشد تا اینکه به زندانی در جهنم وارد می‌شوند که نامش (بولیس) است که در آنجا بزرگترین آتش‌ها بر آنها چیره شده و از چرک جسد دوزخیان نوشانده می‌شوند». ترمذی و نسائی.

ظاهراً این حدیث با حدیث قبلی تعارض دارد، ولی چنین نیست. چون کافران و متکبران در روز قیامت و وقت حشر این چنین خوار و زبون خواهند بود و هنگام ورود به جهنم جهت چشیدن عذاب بیشتر، اجسادشان بزرگتر می‌شود تا بهتر به جزای اعمالشان برسند «لیدوقوا العذاب».

در صحیح بخاری از ابوهریره رضی الله عنه ثابت گشته که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هر سرمایه‌داری که زکات اموالش را پرداخت نکند، در قیامت اموالش به شکل مار و یا اژدهایی نر و بی‌مود که دهانش کف کرده است، درآمده و دو طرف فکش را گرفته به او می‌گوید: من اموال تو هستم، من گنجینه‌های تو هستم». در روایتی آمده است: او از آن ترسیده و فرار می‌کند، ولی به دنبالش رفته و او را با دستانش گیر انداخته و در گردنش آویخته می‌شود. سپس آیه فوق را تلاوت نمود.

از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه وسلم در مورد:

﴿سَأَزْهِقُهُ صَعُودًا ۝﴾ (المدرثر / ۱۷)

«به زودی او را مجبور به بالا رفتن می‌کنم».

فرمودند: «کوهی است از آتش در جهنم که تبهکاران مجبور به بالا رفتن از آن هستند، با گذاشتن دست بر آن، دستان ذوب می‌شود. چون آن را بردارد، به حالت اصلی برگردد و با گذاشتن پا بر آن پاها ذوب شده و چون بردارد برگردد». (ابن جریر، ابن ابی حاتم، و ابن مردویه روایت نموده‌اند.)

قتاده از ابن عباس روایت می‌کند که می‌گوید: صعوداً: به معنی سنگ بزرگ یا پله‌ای است در جهنم که صورت کافر بر آن کشیده می‌شود.

جاودانگی در بهشت و جهنم

وقتی همه عاصیان و گنهکاران مؤمن با شفاعت و غیره از جهنم نجات یابند و فقط کافران بی‌دین و ملحدان در آن باقی بمانند، دیگر هیچ پناهمگاهی برایشان وجود نخواهد داشت و راه فراری نیز نمی‌یابند و برای همیشه و تا ابد با مرگ و زندگی دست و پنجه نرم می‌کنند، نه می‌میرند که راحت گردند و نه زندگی می‌کنند. بر اساس آیات محکم قرآن تا ابد و برای همیشه در جهنم خواهند ماند. خداوند بلندمرتبه می‌فرماید:

﴿قُلْ إِنِّي لَنْ تُخَيِّرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ (الجن / ۲۲)

«هر کس از خداوند و رسولش نافرمانی کند، نصیب او آتش دوزخ است و جاودانه در آن می ماند.»

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا﴾ (الأنعام / ۶۵-۶۴)
 «خداوند قطعاً کافران را نفرین و از رحمت خود محروم ساخته است و برای ایشان آتش سوزانی فراهم کرده است * آنان جاودانه در آن خواهند ماند و سرپرست و یآوری نخواهند یافت.»

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا﴾ (النساء / ۱۶۸-۱۶۹)
 «وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا»

«بی گمان کسانی که راه کفر را در پیش گرفته و ستم ورزیده اند خداوند ایشان را نمی بخشد و آنان را به راهی هدایت نخواهد کرد * مگر راه دوزخ که در آنجا برای همیشه جاودانه می مانند و این کار را برای خدا آسان است.»

این سه آیه دلالت بر این دارند که جهنمیان در جهنم برای همیشه و جاویدان خواهند ماند و هرگز از آن خارج نخواهد گشت.

امام احمد از عبدالله بن عمر رضی الله عنه نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«وقتی اهل بهشت به بهشت و اهل جهنم به جهنم وارد شدند، مرگ را در جایگاهی بین بهشت و جهنم حاضر نموده و سر میزنند سپس منادی ندا می دهد: ای اهل بهشت! جاودان بمانید که هرگز مرگی در کار نخواهد بود و ای اهل آتش! جاودان بمانید که هرگز مرگی در کار خواهد بود. آنجاست که بهشتیان بر سرورشان افزون شده و جهنمیان غمگین تر خواهند گشت.»

خداوند در مورد بهشتیان می گوید:
 ﴿فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ۚ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (الدخان / ۵۶)

«آنان هرگز در آنجا مرگی جز در همان مرگ نخستین نخواهند چشید و خداوند آنان را عذاب دوزخ به دور و محفوظ داشته است.»

﴿لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ﴾ (الحجر / ۴۸)

«در آنجا خستگی و رنجی بدیشان نمی رسد و از آنجا بیرون نمی گردند.»

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا﴾ (البقره / ۱۰۷-۱۰۸)
 «خَلِيدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا»

«بی گمان کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند باغ های بهشت جایگاه پذیرایی از ایشان است * جاودانه در آن می مانند و تقاضای نقل مکان از آنجا را نمی نمایند.»

یعنی: غیر از آن چیزی را انتخاب نمی کنند و آن را بر هر چیز دیگری ترجیح می دهند؛ زیرا بهشت خدا هرگز ملال آور نبوده و آدمی در آن خسته نمی گردد. برعکس لذت روزگار دنیا که انسان بعد از مدتی از آن خسته نمی گردد.

احمد از ابوسعید خدری و ابوهریره روایت می کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

منادی از طرف خداوند ندا می دهد:
 ای بهشتیان! زنده بمانید که هرگز نخواهید مرد، سالم بمانید که هرگز مریض نخواهید شد، جوان بمانید که هرگز پیر و فرتوت نخواهید شد، در خوشی و نعمت باشید که هرگز سختی نخواهید چشید و این مصداق

گفتار خداوند است که فرمود: ﴿وَنُودُوا أَن تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (الأعراف / ۴۳)
 «ندا داده می شوند که این بهشت شماست که آن را به خاطر اعمالی که انجام داده اید به ارث می برید.»

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.